

ОЦІНКА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ГЛОБАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

**Слюсаренко А.В., кандидат економічних наук, доцент кафедри
економічної кібернетики і математичного моделювання
Миколаївського національного аграрного університету**

Постановка проблеми. Аграрний сектор на сьогоднішній день є чи не єдиним бюджетоформуєчим в силу багатьох обставин економічного та політичного факторів, зокрема впливу воєнного стану на економічні процеси в Україні. Більш того, сільське господарство на протязі багатьох років доводить свою чільність в системі національної економіки виходячи з його частки в загальній структурі. В сенсі експортно-імпоротної діяльності аграрний сектор постійно формує позитивну динаміку значень в результатах адже вартісні обсяги надходжень від експортної діяльності завжди перевищують обсяги імпорту. Проте попри пріоритетність розвитку галузі сільського господарства та її чільність в структурі національної економіки мало вирішеними залишаються питання гарантування стабільних безпекових характеристик, що актуалізується в умовах постійного посилення впливу на них факторів глобального середовища через поглиблення міждержавних торгівельних відносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика наукового дослідження питань зовнішньоекономічної безпеки набуває актуальності в умовах сьогодення і варто відзначити таких науковців як Л.М. Лінгура, В.Б. Бурківський, Є.О. Мініна, В.А., які акцентують увагу на необхідності формування дієвого інструментарію оцінки її в практичних реаліях вітчизняної буденності діючих суб'єктів підприємницької діяльності. Проте зазначена сфера наукового дослідження не має результатів в сенсі механізму оцінки та чіткого переліку показників саме в розрізі аграрного сектору та його зовнішньоекономічної безпеки.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є актуалізація питань дослідження проблем оцінки зовнішньоекономічної безпеки підприємств аграрного сектору, який є одним з основних в структурі національної економіки України.

Виклад основного матеріалу. Аграрний сектор є пріоритетним в системі національної економіки, зважаючи на результуючі його функціональної діяльності в сенсі формування частки валового продукту, працевлаштування, зовнішньоекономічної діяльності та ін. Проте малодослідженими є питання саме оцінки його зовнішньоекономічної діяльності в розрізі підприємств сектору. Ступінь долучення до зовнішньоторговельної діяльності з боку сільськогосподарських підприємств зростає з року в рік але при цьому залишається відкритим питання наявності дієвої та ефективної системи і механізму оцінки якості такого роду діяльності на зовнішніх ринках. Відповідно при відсутності інструментарію оцінки маємо наслідкові проблеми якості управління та прогнозування діяльності суб'єктів господарювання через неспроможність врахування сили факторного впливу на результуючі показники в динаміці. Власне механізм оцінки зовнішньоекономічної безпеки є дотично розкритим в змісті Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277, який відображає методичні рекомендації щодо розрахунку рівне економічної безпеки України [1]. Проте повноцінних досліджень, які в результаті давали б сформовану систему показників аналізу безпекових характеристик саме аграрних підприємств із врахуванням всіх галузевих особливостей та повного спектру факторів глобального середовища, на разі досить незначна кількість, що актуалізує питання і вимагає відповідного симбіозу науково-прикладного втручання.

Доцільно звернутися до висновків Л.М. Лінгура, який зазначає, що «... ступінь адекватності оцінки економічної безпеки підприємства та методи попередження та парирування небезпеки залежить від точної ідентифікації загроз, від правильного вибору вимірників їх прояву, тобто системи критеріїв, індикаторів, відповідних масштабу й характеру загроз» [2]. Ситуація з оцінкою

зовнішньоекономічної безпеки підприємств є аналогічною і не менш актуальною, тим паче в розрізі аграрного сектору. Тож варто зосередити, перш за все, увагу на формуванні визначників або ж чіткого переліку показників стану зовнішньоекономічної безпеки саме аграрних підприємств. Наслідковою є необхідність встановлення порогових (нормативних) значень, які слугуватимуть індикаторами якості діяльності і даватимуть можливість виявлення характеру впливу певного фактору на результуючу величину. В такому випадку з'являється можливість упередження відповідних деструктивних змін та впливів з боку зовнішнього середовища.

Відтак, перш за все проводиться порівняння фактичних значень за показниками (індикаторами) з їх пороговими значеннями. Зазначений порівняльний аналіз фактичних показників по відношенню до нормативних (порогових) значень дозволяє сформувати функціональну динамічну модель, яка відображає рівень безпеки в розрізі кількісних та якісних параметрів. Основною проблемою в даному випадку є відсутність науково та практично сформованої методичної бази визначення нормативних значень, які б враховували специфіку саме зовнішньоекономічної безпеки, особливості аграрного сектору, тим більше на мікрорівні, форму власності, організаційно-економічну структуру та ін. Б.В. Буркинський також наголошував на даній проблемі в своїх наукових працях, зазначаючи, що наближення до гранично допустимого значення відповідних показників свідчить про наростання загроз соціально-економічній стабільності системи, а їх перевищення – про вступ її у зону нестабільності та ризику, тобто про реальну загрозу зовнішньоекономічній безпеці [3]. Відсутність концепцій та теорій, які б надавали чіткі кількісні тлумачення нормативів породжує проблеми суб'єктивності в оцінці, формує проблеми можливості хибного трактування стану зовнішньоекономічної безпеки конкретного підприємства, а отже й політики і стратегії поведінки вітчизняного аграрного виробника на зовнішніх ринках. Доцільно погодитись з думками Є.О. Мініної, яка зазначає, що нормативний підхід більш виправданим

є на макрорівні адже значення є стабільнішими, а перелік показників та їх порогових значень чітким [4].

Висновки. В умовах українського сьогодення аграрних підприємств маємо значну ваду, яка визначається відсутністю тієї ж методичної бази, яка б дозволяла сформуванню чіткого переліку показників та їх нормативних значень для оцінки їх безпекових характеристик. І знову ж таки дана проблема характерна саме для мікрорівня, який не має достатньої кількості наукових досліджень. Тож в реальних умовах вітчизняної дійсності, яка характеризується збільшенням експортної активності з боку сільськогосподарських товаровиробників, останні не здатні зберігати економічну стабільність та рівновагу в умовах мінливого зовнішнього середовища, витримувати вплив екзогенних факторів небезпеки.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України»: затв. наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: http://sst.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm (дата звернення 23.10.2022р.)
2. Лінгур Л.М. Критерії та порогові значення оцінки економічної безпеки організації (підприємства). *Економічна кібернетика: теорія, практика та напрямки розвитку*: тези доп. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 29-30 жовтня 2015 р.). Одеса: ОНПУ, 2015. С.118-120
3. Буркинський Б.В., Грищенко В.Ф. Чинники забезпечення економічної безпеки в процесі інноваційного розвитку підприємства. *Економічні інновації*. 2020. Том 22 № 3 (76). С. 6-29
4. Мініна Є.О. Критерії і показники економічної безпеки підприємства. *Система обробки інформації*. 2010. № 3 (84). С. 57-61